

17 Ocak 2014 Yerinden Edilme ve İnsani Güvenlik Konulu

Toplantının Notları

Sosyal/Kentsel Değişim & İnsani Güvenlik

Tespitler

- Kentleşme aşırı göçün hızına yetişemiyor.
- Siyasal bilinç ve ideolojik sempatanlık arttı. Özellikle Kürtler arasında zorunlu göç bağlamında siyasi bilincin yükselişi var. Zorunlu göç, Kürtlerin siyasi bilinç oluşturmalarında önemli bir rol oynadı.
- Kentlerde siyasallaşma bu hareketlenmelerin mknatsızlanmasını sağlıyor.
- Sadece kente göç değil, kendi memleketine dönüş de artık yaşanan bir şey. Ancak bazı gruplarda geri dönüş isteği daha az. Örneğin gençler ve kadınlar geri dönmek konusunda daha isteksiz. Memlekete dönmek de dönmemek de tercih ve haklı.
- “Neden geri geldin?” sorusuna aidiyet ve köken ile ilintili cevaplar veriliyor. (Dolayısıyla geri dönüş de siyasi bilinçte yeni bir aşama yaratıyor)
- Kente göç anadille bağı koparıyor.
- Geriye dönüş isteğinde, geçmişteki can güvenliğine dair travmalar önemli bir değişken.
- Sürekli yerinden edilme (ihtimali) boyun eğme hali ve çaresizliğe yöneltebiliyor.
- Güvenlik kaygısı ve ekonomik nedenler göçe sebebiyet veriyor.
- Sürekli yerinden edilme ve beraberinde gelen güvensizlikler toplulaşmamayı da beraberinde getiriyor.
- Geri dönenler kentten edindikleri deneyimleri kırsalda değerlendirebiliyorlar.

Claim!
CITIZEN'S NETWORK
FOR PEACE,
RECONCILIATION AND
HUMAN SECURITY

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

- Nerede yaşayacağını bilememeye zorlanan toplumlar zamanla yaşayacak yer bulma konusunda uzmanlaşmaya başladı.
- Balkan göçlerindeki sefalet hatırlanıyor, toplumsal anlamda güvende hissetmenin önündeki engel o göç hafızası. Bu hafızanın malul olduğu travmalar toplumsal güveni hırpalıyor ve müesses hukuk sistemine güven azalıyor.
- Toprağından uzaklığın getirdiği güvensizlik asla sona ermiyor.
- Yerinden edilmişlerin mağduriyetleri giderilmiyor.
- Kırdakentte güvenlik meselesi, cinsiyet rollerini de derinden etkiliyor
- Kadınların hem kentte hem de geri dönüş söz konusu olduğunda kırdakent temas/karşılaşma alanları daralıyor
- Göç iki türlü rıza dışı veya rıza üretilerek her halükarda icbar ediliyor.
- Güvensizlik dolayısıyla, kentte ve kırdakentte bireysel silahlanma artıyor.
- Bulunduğu toprakta kalıcı olamayacağından duyduğu endişe dolayısıyla kimse, geleceğine ve bu yere zaman/emek/para yatırımı yapmıyor. Halbuki 300 yıl önce Süryani köylerinde dağlara yapılan teraslar kalıcı olma arzusu ve buna bağlı güvende hissetmenin etkisini gösteriyor. İnsanlar yaşayabileceklerine güvendikleri yerlere yatırım yapıyor.
- Kentsel dönüşüm projelerinde katılım olmayınca zorlayıcı ikna, ikna olmayınca polisiye cebir yöntemine başvuruluyor.
- Kentsel dönüşümde afet riski araçsallaştırılıyor
- Felaket kapitalizmin fırsatı haline geldi.
- Kentsel dönüşüm tüketim odaklı bir kentsel düzen yaratıyor.
- Güvensizleştirme, topraksızlaştırma, ürünsüzleştirme, mülksüzleştirme, mahallesizleştirme: Mevcut yerinden etme siyasetinin temelini bu siyasal/ekonomik

Claim!
CITIZEN'S NETWORK
FOR PEACE,
RECONCILIATION AND
HUMAN SECURITY

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

araçlar oluşturuyor.

- TOKİ ve KIPTAŞ'ın ortak şirketi olan ve inşa ettikleri sitelerde yöneticilik yapan Boğaziçi Yönetim AŞ ile belediye hizmetleri özelleştiriliyor.
- Boğaziçi AŞ'nin ortaya koyduğu model, inşaat şirketleri tarafından da benimsenerek hizmet aidatlarının piyasası oluşturuluyor. Devlet büyük araziler üzerindeki egemenliğini kapalı siteler aracılığıyla inşaat şirketlerine devrederek, kentlilerin hem özel hem kamusal yaşam alanlarını özelleştirme uygulamasına tabi tutuyor.
- Taşeronlaştırma, muhataplık ve hesap verme mekanizmasının yok olmasına neden oluyor.
- Büyük parça büyük vergi verir, büyük şirket büyük rant üretir mantığından hareketle kentsel projeler tekelleştirmenin aracı olarak kullanılıyor.
- Boşaltılmış asayiş ve güvenlik bölgelerinde mülk el değiştiriyor.
- Süryani, Ezidi malları kamulaştırıldı.
- Köy korucularının, göç sonrası kullandıkları arazilerin tapularını alması geri dönüşü engelliyor.
- Antep göç hızına yetişemiyor, parksız yeşil alansız bir şehir oldu.
- Yerinden edilmeye bağlı güvensizliğin yarattığı risk ve tehdit, aslında insan yerine konmama hissini de beraberinde getiriyor.
- Mekânsal politikalar kurgulanırken, insan onuru ve itibarı dikkate alınmıyor
- - Kentlere yığılmanın yarattığı çatışmalar görmezlikten geliniyor. Çatışma çözümüleme insan hakları temel haklar ve onurlu geçim ve yaşam ile ilgili bir çalışma yapılmıyor
- Romanlar her zaman yerinden ediliyor.

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

Öneriler

- Devletin eksik kaldığı meselelerde müdahil olmak gerekiyor.

Kırsal kalkınma (tarım-hayvancılık-ormancılık), enerji, turizm ve çevre politikaları ekseninde göç ve yerinden edilme

Tespitler

- Türkiye'nin batısında kırsal kesimde ciddi düzeyde bir ürünsüzleştirme (ithalat politikaları ve üretim maliyetinin artırılması dolayısıyla, ürünün ticari değerinin ve karlılığının ortadan kaldırılması) gözlenebilir.
- Bütün köyler belde oldu, bu yüzden köy hizmetlerinden faydalanamaz hale geldiler, çünkü tüzel kişiliklerini yitirdiler.
- Ermeni soykırımı, tarıma ilişkin bilgi ve birikimi de yok etti. Bir gecede zenginleşen insanlar, bu topraklara ilişkin birikimi de heba ettiler. Tatvan'daki 6 köy bunun ilk akla gelen örnekleri.
- Tarım alanlarının küçülmesi ve ürünsüzleştirme şehre göçü tetikliyor.
- Kent tecrübesi: köyüne geri dönen eski evin aynısını değil yenisini yapıyor.

Öneriler

- Büyümeme politikalarını ve kalkınmamayı tartışmak ve alternatif politikalar geliştirmek gerekiyor.

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

Kentlerin sosyal, iktisadi ve mekânsal dönüşümü - “kamusal”ın çöküşü ve güven(siz)lik

Tespitler

- Kentler polis kentlerine dönüşüyor.
- Güvensizlik söylemi neoliberal yönetimlerin de ürettiği bir kavram. Şehre her gelen bir güvensizlik kaynağına dönüştü.
- Genç kuşaklar daha görünür olmak istiyor ve ailelerinin pasifliklerini eleştiriyorlar.
- Sözde daha iyi koşullar sunan binalar kentsel dönüşümü tecrübe etmiş insanları yalnızlaştırabiliyor.
- Tek tip yaşam tarzına mecbur bırakılma ve mahallesizleşme gittikçe yaygınlaşıyor ve şehirde yaşayanların hayatlarına daha çok nüfuz ediyor.
- Apartman hayatı güvensizlik hissini kuvvetlendirebiliyor.
- Muhtarlık kurumunun kamu kurumları ve halk arasındaki aracı rolü erozyona uğruyor. Bunun sebeplerinden biri muhtarın artık belediyelerin ağzıyla konuşuyor olması. Muhtarlar kamu politikalarının pazarlayıcısı haline geldi.
- Kentsel dönüşüm yeni bir yerinden edilme dalgası yaratıyor. Apartmanda yaşamak zorunda kalmak aynı zamanda belli bir yaşam tarzını mecbur kılıyor.
- Kentsel dönüşüm kadını kamusal alandan koparıp apartman dairelerine hapsediyor.
- Kentsel dönüşüm, birlikte yaşama pratiklerini ve taban hukukunu parçalıyor.
- Geçmişte Anadolu’dan göçenler işsizlik ve yoksulluk temelinde birleşiyor ve şehirlere geldiklerinde aradıkları işi buluyorlardı. Ancak bugün birbirini yeme ve bu yolla

Claim!
CITIZEN'S NETWORK
FOR PEACE,
RECONCILIATION AND
HUMAN SECURITY

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

hayatta kalma bir usul olarak yerleşiyor.

- Kentsel dönüşümün empoze ettiği apartman kültürü ve ekonomik koşulları, sürekli borçlanmayı da beraberinde getiriyor. Aylık 300-400₺ hane geliri olanın aylık 1000₺ aidat ödemesi beklemesi
- Kentsel dönüşüm projelerinde özel şirketlerin aktif rol alması kurumlara olan güvensizliği artırıyor.
- Belediye hizmetlerinin siteler vasıtasıyla özelleştirilmesi inşaat şirketlerinin elinde ciddi bir sermaye birikimi oluşturuyor.
- Büyük siteler aynı zamanda devletin üzerinden büyük bir yük almış alıyor. Kamu hizmetleri bu siteler aracılığıyla özelleştiriliyor/tekelleştiriliyor.
- Bir arada yaşama temennilerinin bir zemin bulabilmesi için meselenin ekonomi politik yönünün daha çok irdelenmesi gerekiyor.
- İdare sivil toplumun karar alma süreçlerine katılımını ayak bağı olarak görüyor. Bilgiden yoksunluk kamuoyunu korku dolu hale getiriyor.
- Belirsizlik - güvensizlik sarmalı, yerinden eden politikalar yerinden edilmenin güvensizliği (sürekli şiddet) ile perçinleniyor.
- Gündelik hayat pratiklerinde mekân üzerinden ayrımcılık kurumsallaşüyor – Polisiye güvenlik önlemleri ile asayiş şehirleri oluşturuluyor.
- Kamuoyu dediğimiz şey verili değil üretilen bir şey. Çatı her ne kadar “bir arada yaşama” olarak vazedilse de o çatıyı tutan pratik somut temeller yok.
- Öğrenilmiş çaresizlik ve boyun eğme hali, güvensizliğin norm haline gelmesine neden oluyor.
- GAP idaresi --- 80’lerin sonlarında, güvenlik ve ekonomik kalkınma temelinde oluşturuldu. 2000’lerde yoksulluğun muhtelif halleri bölgeye hâkim oldu. 2010’larda ise geri gelenlerin önemli kısmı mekânla aidiyet ilişkisi kurmakta ve kökleriyle

Claim!
CITIZEN'S NETWORK
FOR PEACE,
RECONCILIATION AND
HUMAN SECURITY

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

SeConS
Development Initiative Group

buluşmakta zorlanıyor.

- Göçün 10-15 yılda “şehirli” yaptığı insanlar kent hizmeti talep ediyor.
- Kentsel dönüşüm borçlandırmak suretiyle aileleri yerlerinden ediyor.
- Aile üreticiliğinin erimesi, tarımdaki şirketleşme, hane halkı ekonomisini iflas ettiriyor.
- Endüstriyel kapitalizmin şehir formülü – kurgulanan beklenen kent olmadı, aksine insanları kentsel mekâna ve ilişkilere karşı güvensizleştiren kentler inşa edildi.
- Şehirde coğrafi kaynaklı mikro gettolar oluşturuluyor.
- Neoliberal iktisadi politikalar şiddete neden oluyor. 6-7 Ekim’de yaşananlar bu politikaların sonucu.
- Mahallede yaşlıların gençler üzerinde kontrolü vardı ve dönüşüme izin vermiyordu. Mahallenin ekonomi politiği ve geleneksel kültürel nizam kentsel dönüşümle oluşturulan yeni düzende sürdürülemez hale geliyor.
- Devletin taban hukukuna müdahalesi artıyor, yani devlet, gündelik hayatı var eden sözleşme ve taban hukukunu yıkararak topluma direkt müdahale ediyor.
- Dönüşüm politikaları yeni bir taban hukukunun oluşmasına da izin vermiyor, çünkü politikalar rant temelinde şekillendiriliyor.
- Periferide taban hukuku çözüldü, şehre gelenlerin taban hukuku da bozuldu
- Kiracılar ve konut sahibi olmayan sakinlerin hep açıkta kalması büyük bir sorun. Hak sahipliğinden mülk sahipliği anlaşılıyor.
- Hak sahibi olarak bilinenler de borçlandırılıyor yeni masraflarla karşılaşıyorlar.
- Afet ertesi toplanma alanlarının gasp edilmesi, deprem riski taşıyan bir şehirde güvensizlik hissini daha da artırıyor.

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

- Kentsel dönüşümde ikna çalışmalarını belediyeler değil müteahhitler yaptı.
- Güvenlik makbul ve kudretli olanın güvenliği olarak algılanıyor.
- Güvenliğin ticareti: Şirketler arttı. Güvenlik alanı şirketler aracılığıyla özelleştirilmiş durumda.
- Mekânsal düzenlemeler de şirketler tarafından yapılıyor.
- İfade ve gösteri hürriyetini güvenle kullanabilmek mümkün değil - sokağa çıkan herkeste bir tekinsizlik duygusu oluşuyor.
- Memleketin rantını da kaymağını da İstanbul yiyor, her şey İstanbul'a akıyor.
- Kent sosyolojisi üzerinden asayiş ve güvenlik esas hikâye, öncelikli olan kamu (devlet) istikrarı, kamu (devlet) düzeni, kamu (devlet) güvenliği...
- Devlet, şiddeti güvenlik eksenli ve kendini korumak için kullanıyor.
- Mahalledeki ahali de kendini korumak için şiddete başvuruyor.
- Büyük projeler istisnai değil neoliberal projenin sonucu
- Uygulanmayan mahkeme kararları / idarenin kararlara uymaması yargıya olan güveni de sarsıyor.
- Kamu ürettiği toplumsal mekânsal projeleri gizliyor /vakitli şeffaf doğru bilgilendirme yapmama taktiği /polis panzer merkezli güvenlikçi anlayış birbirini tamamlıyor.
- Toplumsal mutabakat süreçleri afaki normatif temellerle oluşmaz.
- Kamusal politikaların vizyonu yok. Hükümetin de istişare etme derdi yok. Örneğin sosyal refah devletinin çöktüğü yerlerde bile kira kontrolü var.
- Londra en çok izlenen kentken, İstanbul da bu yönde ilerliyor.
- Yerel yönetimler kentsel yoksulluktan bir yardım patronajı çıkarttı.

Claim!
CITIZEN'S NETWORK
FOR PEACE,
RECONCILIATION AND
HUMAN SECURITY

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

- Muhtaçlık üzerinden nizam vermek amaçlanıyor.
- Türkiye’de 23 milyon kişi devletten yardım alıyor.
- İdare usul kanunu 15 yıl önce hazırlandı idare kanunlaştırmadı. İdareye konuşamama, istişare edememe hali hâkim.
- Tek tiplik beklentisi talebinin zorlanması/polarizasyon, katılımı imkânsız kılıyor zaten kamu da katılım talep etmiyor. İnsanlar idarenin işlemlerine karşı fikir beyan etmekten korkuyor.
- Mersin’e 100.000 kişi geldi. Göç çatışma çıkacak beklentisi yaratmak, toplumsal kesimleri birbirine düşman kılmak için araçsallaştırılıyor.

Öneriler

- Kentsel dönüşüm yapılacak bölgelerin seçim kriterleri nelerdir? Bu soruya verilebilecek cevap çatışmanın da kaynağını gösterebilir.
- Rantı yönlendiren kanun, “imar kanunu,” değişmeli.
- Yerinden yönetim veya özerklik tartışması bir kenara atılmayacak bir boyut.
- Katılım mekanizmalarını yeniden gözden geçirmek gerekiyor.
- Kentsel dönüşüm yerine “**yerinde dönüşüm**” ön plana çıkartılmalı.
- Yerinden yönetim talebi herkesin talebi haline getirilmeli. Yerel halkın kentsel değişimden haberdar ve bu değişimde söz sahibi olması birçok çatışmayı ve mağduriyeti engelleyebilir.
- Ekonomik büyümeden ziyade toplumsal kalkınmaya yönelmek tek başına birçok sıkıntıyı çözebilir.
- Tabanın aktifleşmesi: kooperatifleşme, rant politikalarını şeffaflaştırması gerekiyor.
- Mahallege çamaşır birimi kurmak bile insanların birbirleriyle tanışıp ortak irade

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

yaratmalarını sağlayabiliyor. Bu işleri yapan belediyeleri buluşturmak gerekiyor.

- Devlet çok devasa, kamu denetlenmeli.
- Büyük şehirlere yayılma istihdam, mekan, rant sıkıntısı yaratıyor. Sadece yerelde değil makro politikalarla da dönüştürmek hedeflenmeli.
- “Eşkıya” devlet olmadan da bir arada yaşamanın bir yolunu bulmamız lazım.
- Sosyal içerme politikası olarak TOKİ'nin katılıma açılarak yeniden düzenlenmesi gerekir.
- Ombudsmanlık ile ilgili TİHK pro-aktif olup öneri rapor çalışma yapabilir.
- Karar süreçlerinde ortak hareket ve katılım sağlanmalı.

Kentlerin sosyal, iktisadi ve mekânsal dönüşümü - dışla(n)ma ve güven(siz)lik

Tespitler

- Madde bağımlılığı gibi bir konuda bile çözüm arayıcı bir dilden suçlayıcı bir dile kayış yaşandı.
- Mersin'de (Demirtaş civarı) ayrışma gittikçe güçleniyor. Devlete dönük şüphe dolu bir algı var. Özellikle Kürtler sürekli bir saldırı korkusu içinde yaşıyorlar.
- Nefret söylemi ve ayrımcılık alenileşti. Güvensizlik hissinin tetiklediği bireysel silahlanma artıyor.
- Güvenlik talebi dillendirildiğinden çoğunlukla makbul olanın güvenliği tartışılmaya başlanıyor.
- Mekânların herhangi bir sınıf veya “makbul” kesim için düzenleniyor olması çatışmayı ve ayrışmayı kuvvetlendirebilir.

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

- Kentsel dönüşümün kendisi de dönüşmeye başladı.
- Küçük ölçekli projelerden devasa projelere bir geçiş var. Bu durumda şikayeti olanların bu projelerle mücadelesi de zora giriyor.
- Müteahhitlerin mekan üzerindeki etkisi inşa edilenin kimin tarafından kullanılacağını da belirliyor.
- Ayrımcılığa dair herhangi bir politikanın olmaması bu durumun eleştirilmesini dahi zorlaştırıyor.
- Kimlik merkezlilik --- Kimlik temelli pazarlıklar her alanda mücadeleyi zorlaştırıyor.
- Özgürlük Mahallesi/Kürt göçmenler – bu kentsel dönüşüm değil bizi yerimizden edecek algısı kökene ve kimliğe bağlı dayanışmayı arttırıyor – en baştan etnik kimlik üzerinden yerleşme ardından sınıfsal ayrışma.
- Kent mekânında hem zeminlikten hiyerarşik bölünmeye doğru bir evrilme var.
- Brown areas “çöküntü alanları” söylemiyle, yaftalama. Kriminal faaliyetler kentsel dönüşümü meşrulaştırma için kullanılıyor.
- Motosikletli polis birliği kurulmasına rağmen insanlar duvarlarla ayrıldıkları için polisi göremiyorlar bile.
- Mahallenin dönüştürülmemiş kesimiyle dönüşen kesim arasındaki ilişki kesiliyor
- Sulukule dönüşünce Karagümrük izole oldu.
- Fener ve Balat rehabilitasyon olarak başladı, gentrification (soylulaştırma) olarak devam etti. Devletin rant merakı bütün yönleriyle burada görüldü.
- Hemşerilik dayanışması --- kentsel mekânda kökene dayalı işlevsel dayanışma ağları var.
- Sosyal yardım bir dışlama aracına dönüşüyor.

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

- Engelliler, toplumun en fakir kesimi haline getiriliyor.

Öneriler

- ; Ayrımcılığın hiç konuşulmadığı durumdan kamusal alanda tartışıldığı duruma geçmek gerekiyor

www.hyd.org.tr / cn4hs.org

